

MIKLÓS ANDOR

Miklós Andor korai elhúnytát nagy és népszerű lapjainak számos munkatársa, vállaltainak vezetői és munkásai, számtalan barátja, tisztelője és a magyar közönség mely szomorúsággal gyászolja. A kiváló újságíró és szervező, az okos és jó ember elmúlása nagy irtó hagy maga után, főleg ma, mikor minden építő kézzre szüksége van a nemzetnek. Gyászolnunk kell érte hasábközon is, nemcsak azért, mert e folyóirat immár kilenc éve a magyar kultúra szolgálatában éppen Miklós Andor áldozatkészsége következtében teljesítheti feladatát, hanem mert ő a művészetet s a színmagyar művészeket szerette, lapjainak nagy nyilvánosságával mindig melléjük állott, lelkes propagálója volt mindennek, ami művészi és magyar.

Mikor közel 25 esztendeje „Az Est”-et megindította, mindjárt gondja volt rá, hogy a művészetet bekapcsolja. Amikor elhatározta, hogy az addig lenézett boulevardlapépisznak, a riportnak s a közönség gyors hírszolgálatával való ellátásának hangot ad, a lap külső megjelenésének élénkebb és szebb formáját már művészi eszközökkel igyekeztek megteremteni. Új betűket öntet, szebb tipografiát, sajátos vonaldiszkeket. Falus Elekkel megtervezte *Az Est* címűtípusát, rovatcímjeit, művészi beosztását, kis jelvényeket rajzolt Pólyával, Kandóval és e sorok írójával. Nagyszerű munkatársával, Sebestyén Arnoldddal együtt gondja van arra, hogy a szerkesztőség, a kiadóhivatal is magyaros külsőt vegyen fel, művészi plakátok, rőpcédulák, képeslapok propagálják a friss üzemet. Bevonul a rajzos riport *Az Est* hasábjaira. *Vadász Miklós* mesteri ceruzáját állítja a közönség érdeklődésének szolgálatába, képmások, művészileg ábrázolt jelenetek hozzák közelebb az eseményeket a közönséghez.

Amikor *Az Est* megszaporodik két testvér-lapjával, bővül az a terület, hol a művészet propagálása érvényesülhet. Éppen úgy, mint a riportnál, s egyéb hírszolgálati formánál a mával tere kapcsolatot, a művészi díszítés is friss és modern, újabb és újabb művészek munkáit mutatja be. Mind a lapokban, mind az Athenaeum kiadványaiban a művészi rész nagyobb szerepet kezd játszani. Plakátokon, könyvekben, kiadványokon a lapok ajándékként szolgáló nevezetes *Hármaskönyvek*ben rajzok, festmények, dekorációk — Falus, Pólya, Vadász, Zádor, Priboda, G. Hl. Molnár C. Pál s még sok más név szerepel.

Minden művészi eseményt lapjai lelkesen kommentálnak. Művészi akcióknál rendelkezésre állanak. A kiállításokról még vezércikket is írat s hogy a lelkesítés, propagálás nem üres frázis, azt Miklós Andor azzal is

bizonyítja, hogy kiállításokon való vásárlásoknál ő maga az elsők között van. Ezek folyamán így egész gyűjteménye támad élő magyar művészek alkotásaiból. Lakásának, szerkesztőségének szobájának falain ott találhatók Ferenczy, Rippl, Csók, Iványi, Fényes, Perlmutter, Hatvani, Vaszary, Glatzer, Halmi, Mannheimer, Koszta, Pólya, Benedek, Aba Novák, Hermann festményei, mellettük Kisfaludi Stróbl, Horvai szobrai.

Lapjaiban gyakran jelentet meg művészet és művészekről írott cikkeket.

Érdeklék őt a művészek sorsa, életmódja. Ösztöndíjakat, segélyeket ad a fiatal művészeknek. Nemzetközi Vásáron az *Est*-lapok propagandapavilonjai művészi tervezésűek.

Miklós Andornak azon képességei, melyek hivatásában a legelső sorba segítették — nem mindennapiak. Ilyen pozícióit, tekintélyt, vagyont nem lehet csupán szerencsével elérni. Ehhez kiváló kvalitások kellettek. Világos és praktikus értelem, jó szem, remek ösztön, energia, szorgalom, valóság iránti érzék, művészi összefoglalóképesség. Újságírói jellemző érdeklődés mindent iránt s bámulatos képesség munkatársainak szerencsés megválogatására. Gyors ítélőképesség s határozottság. Új s értékes dolgoknak megértése és felhasználása. Idevág a művészet iránt való érdeklődése is. Ha volt is izlése és érzéke a művészet megértéséhez, gyorsan kellett megtanulnia, hogy mit fogadjon el, hogy választani tudjon a jó és silány közt, hiszen utóbbi hangosabban s tolaakodóbban kínálja magát. Kitűnő emberismerete, egészséges érzéke a jó — tehát eredményes, hasznos utat mutatta neki.

Látszólag tartózkodó és zárkózott természete mellett mégis igen szíves, barátságos s mindenkivel szemben jószívű volt. Az író, művészféle emberek becsülte — ezek gyengéi voltak. Úgylátszik nagyon tisztelte a tehetséget, megbecsülte s ez volt belső életének legérzékenyebb pontja. Ennek kedvéért engedelmeiket is volt képes tenni nagyvonalú koncepcióiban — de vajjon valóban engedelme-e ez? Nem-e a művészlelkületnek halk rezdülése ez a legnagyobb szabású s legsikeresebb embereknél? Jellemzőnek tartom egy előttem tett kijelentését: „Sokba kerül a maguk „Magyar Művészet” folyóirata. De megéri, mert szép.” Ezt a mondatot jól esett hallani a hatalmas vállalat vezéréstől. De teljesen megérti az ember, ha láthatta őt szép lakásában, hatalmas könyvtárában, szép képei, bútorai között s főleg felesége, a nagy művésznő rajongó szeretetében, melyen keresztül a nemzeti drámairodalom és színművészet is bekapcsolódott e gazdag életbe.

Herman Lipót

MÜLLER MÉLA festőművész november 12-én meghalt Budapesten, ahova nagybeteg érkezett rendes tartózkodási helyéről, Berlinből. Müller Melánia Budapesten született 1881-ben, itt 1897—1903 a Képzőművészeti Főiskolának volt növendéke. Azután Münchenben W. Tbor-nak, Berlinben A. Kampf-nak lett tanítványa s mint arcképfestő önálló ateliert nyitott Berlinben, ahol mintegy két évtizeden át nagyon kedvelt képmásfestője volt az odavalló társadalom élkelő köreinek és a közélet nevezetes szereplőinek. Így megfestette Auguste Wilhelmine királyi hercegnő, Frída Hempel, Ernst Heckel képmását is. Műveivel Európának legtöbb fővárosában szerepelt, nálunk is, ahol 1909 óta hol a Nemzeti Szalóban, hol a Múcsarnokban állított ki. Egyik műve a Főváros gyűjteményre került. Különösen keresettek voltak gyermekarcképei. Szülővárosában temették el november 15-én.

ZOMBORY LAJOS. A szolnoki művésztelepet gyászba borította egyik alapító-társ-tagjának, Zombory Lajosnak halála. De ez a gyász az egész hazai művészet is, amelynek Zombory hittel, meggyőződéssel, odaadással teljes tagja volt. Szegedi születése szinte arra predesztinálta, hogy az Alföldnek legyen festőjévé és ő maga is ebben látta küldetését. Attól fogva, hogy megtanult festeni, csaknem kizáróan a szolnokvidéki szántó-vető, arató, begyűjtő, kaszás-kapás nép érdekelte, amint az állataival dolgozik a fekete földeken, vagy népes gulyáit legelteti a mezőn. Embersors és állatsors egybeforrad az alföldi rögökön s ezek az állatok csakhamar épp oly kedvenceivé lettek, mint a pusztai embernépe. Minden vágya az volt, hogy ezt a nagy együttést s vele a rónaságot, a Tisza füzeseit a maga festőiségeben mentül jellemzőbben adja elő nagyszámú, sokszor nagyretű képein. Ehhez a festői felkészültséget Münchenben szerezte meg, stílusa tanítójának, Zügel-nek stílusából indult ki: széles, síkokra bontott az előadása, a complementair színek ellentétére és harmóniájára építette a festést, amely levegősséget biztosított képeinek. Amikor megnyílt a szolnoki művésztelep, egyike volt az elsőeknek, aki oda bevonult, eleinte csak nyaranta, utóbb

télen-nyáron hű lakója volt annak. Művészetének komolyságánál, tisztta célkitűzésénél és derék emberi tulajdonságainál fogva mindenütt nagyrabecsülték és szerették. Képeinek száma igen nagy, rokokotárgyuknál fogva nem különöndnek el egymástól élesen, néhányuk belekerült nagy középtárainkba.

Zombory Lajos Szegeden született 1867 január 9-ikén. Atyja lakatosmester és vasbútorgyáros volt, akinek vagyonát a nagy árvíz teljesen megsemmisítette. A fiúnak tehát korán kellett olyan foglalkozás után néznie, amelyből magát föntarthatta. Mivelhogy már az iskolában feltűnt a rajzkészsége, építési rajzolónak ment, előbb Aradra *Halmai Andor* építész irodájába (ekkor 14 éves volt), majd öt év után *Lechner Ödön* irodájában dolgozott csaknem tizenkét éven át. Annnyira beletanult az építészetbe, hogy már önállóan is részt vett építészeti pályázatokon (szegedi gőzfürdő II. díj, szegedi kultúrpalota II. díj), ő készítette a szegedi ügyvédi kamara házának tervét is. Bár így meg lett volna a remény arra, hogy építési munkásságával biztosíthatja magának a megélhetést, mégis elhagyta ezt a pályát, mert egyre fokozódott a vonzalma a festészethez. Münchenbe ment tehát megtakarított garasaival és ott az akadémián (1898—1902) szorgalmas tanulmányokat végzett *Heinrich Zügel* vezetése mellett, részben mint Szeged város stipendistája. Ekkor hazajött és (1903—1907) *Benczer Gyula* mesteriskolájában folytatata tanulmányait és festette képeit, amelyeket szorgalmasan elküldözgetett a buJapesti kiállításokra. A mesteriskola elvégzése után állandó lakója lett a szolnoki művésztelepnek s egyideig ott nyaranként állatfestésre oktatta a Képzőművészeti Főiskola szolnoki ösztöndíjas növendékeit. Bár a Múcsarnokba minden évben küldött néhány képet, olykor egész sorozatokat, mégis annyi munkája gyűlt össze, hogy azokat gyűjteményesen is bemutatathatta Budapesten (1905, 1908, 1917, 1922, 1930). Szorgalmas életét egy jelentéktelennel látszó, de csakhamar elmergesedett baj oltotta ki a szolnoki művésztelepen, november 18-án. Temetését maga Szolnok város és a Művésztelep rendezte november 20-án, a város közönsége színe-javának részvétele mellett.

MŰVÉSZETI ÉLET ÉS IRODALOM

PAULSEN PÉTER: MAGYARORSZÁGI VIKING-LELETEK. *Archaeologia Hungarica* XII, Budapest, 1933. 4°, 58 lap, 14 táblával és 13 szövegképpel. Még a világháború előtt érdekes leletet hozott fel a kotrógép Buda alatt a Dunából, majdnem fél méter hosszú vaslándzasavéget, melynek arannyal borított kópúje különös, magyar földön ismer-

etlen díszítésével már előee elárulta a darab északi eredetét. Hasonló lándzsa került elő a honfoglalás egyik magyar vitézének a sírjából is, de az nincs díszítve, bizonyára harci fegyver volt, míg ez hatalmi jelvény, insignum. A kópü két-két szélesebb oldalán (2 és 4) geometrikus elemek, a keskenyebbeken (1 és 3) növényi ornamentumok, az egyoldalú